

YS' innspill til ny regjeringsplattform

Oppsummering - våre fem viktigste saker:

1. **Alle partene i arbeidslivet involveres i beslutninger som angår arbeidstakerne i regjeringsperioden. Regjeringen må ha et velfungerende, aktivt og innovativt samarbeid med partene i arbeidslivet.**
2. **Vellykket og rettferdig omstilling i arbeidslivet forutsetter at alle arbeidstakere som har behov for det, får reell mulighet til å oppdatere sin kompetanse gjennom yrkeslivet.**
3. **Arbeidslinja og Parisavtalen må ligge til grunn for all regjeringens politikk.**
4. **YS ønsker et trygt og seriøst arbeidsliv, der de ansatte ivaretas av et sterkt lov- og avtaleverk.**
5. **Den norske modellen må brukes aktivt og innovativt i møte med omstillingsbehov i arbeidslivet, for eksempel på grunn av klima eller digitalisering.**

1. Partssamarbeid og den norske modellen

I kommende stortingsperiode er YS' viktigste innspill at regjeringen må ha et velfungerende, aktivt og innovativt samarbeid med partene i arbeidslivet. Vi vil understreke viktigheten av at alle partene i arbeidslivet inviteres inn i samarbeidet. Dette skjer blant annet ved å:

- **Sikre reell medvirkning fra alle partene i arbeidslivet** i forbindelse med reformer og lovendringer som påvirker arbeidslivet.
- **Gjennomføre konkrete tiltak for å øke organisasjonsgraden**, både blant arbeidstakere og arbeidsgivere, ved å følge opp forslagene fra det partssammensatte utvalget for økt organisasjonsgrad.
- **Sikre reell medbestemmelse og medvirkning fra ansatte** i virksomhetene i offentlig og privat sektor.
- Utvikle og utvide partssamarbeidet i arbeidslivet til nye områder. Det er behov for et offensivt partssamarbeid for å møte omstilling i arbeidslivet, særlig innen digitalisering og grønn omstilling.
- **Styrke opplæringen om den norske arbeidslivsmodellen i skolen** gjennom å innføre et forsterket kompetansemål om dette i læreplanene i samfunnsfag og historie.

2. Arbeidslivspolitik

Arbeidslinja må ligge til grunn for regjeringens politikk. Alle som har arbeidsevne skal kunne bruke ressursene sine på en måte som gagnar den enkelte, virksomheten og samfunnet. YS ønsker et trygt og seriøst arbeidsliv, der de ansatte ivaretas av et sterkt lov- og avtaleverk. Teknologisk utvikling, plattformarbeid og nye former for organisering i arbeidslivet må være gjenstand for tydelig regulering. Derfor ber YS en ny regjering om å:

- **Klarlegge arbeidsgiverbegrepet i arbeidsmiljøloven** (i henhold til Fougner-utvalgets innstilling) med flere kriterier, for å unngå omgåelser av arbeidsgiveransvaret.
- **Presisere arbeidstakerbegrepet** for å sikre at personer som reelt er arbeidstakere ikke behandles som selvstendig næringsdrivende, slik Fougner-utvalget anbefaler.
- **Tydeliggjøre skillet mellom innleie og entrepriser**, i tråd med Fougner-utvalgets anbefaling.
- **Fjerne den generelle adgangen til midlertidige ansettelser**, slik at midlertidige stillinger kun dekker midlertidige behov.
- **Bekjempe ufrivillig deltid** gjennom en aktiv politikk for å sikre heltidsstillinger til arbeidstakere som ønsker det.
- **Styrke fagforeningenes medbestemmelse innen organisering av arbeidet og arbeidstid.** Fagforeninger med innstillingsrett må få styrket rett til å legge rammer for avvik fra lovens bestemmelser.
- **Gjeninnføre kollektiv søksmålsrett.**
- **Øke skattefradraget for fagforeningskontingent**, først gjennom en dobling for å kompensere for stillstand gjennom flere år, og deretter årlig indeksregulering.
- **Arbeidslovgivningen må regulere nye former for plattformarbeid**, og andre digitale tilknytningsformer.
- **Målruttede og kraftfulle tiltak mot arbeidsledighet**, spesielt rettet mot bransjer og regioner som forventes å oppleve langsiktige virkninger av pandemien. Krisetiltakene må videreføres for luftfart, reiseliv og hotell- og restaurant så lenge disse bransjene fremdeles er pålagt restriksjoner.
- **Styrke NAV og øke bevilgningene til ulike arbeidsmarkedstiltak**, for å hindre at ledigheten biter seg fast.
- **Forenkle og oppdatere regelverket for yrkesskader** gjennom rask oppfølging av stortingsvedtak 911 fra 11. mai 2021, og med involvering av samtlige hovedorganisasjoner i arbeidslivet. I tillegg må yrkessykdomsforskriften inkludere langvarige komplikasjoner etter Covid-19 for alle arbeidstakere som er blitt smittet gjennom jobben, ikke bare helsepersonell. Samtlige yrkesgrupper som er pålagt å trene på spesielle situasjoner må sikres yrkesskadeforsikring, slik politiet fikk i 2021.
- **Utvikle en tydelig strategi for å forebygge vold og trusler i arbeidslivet**, i samarbeid med partene.

3. Kompetansepolitikk

Kompetansepolitikken er blant de viktigste sakene for YS og våre medlemmer. Vellykket og rettferdig omstilling i arbeidslivet forutsetter at alle arbeidstakere som har behov for det, får reell mulighet til å oppdatere sin kompetanse gjennom yrkeslivet. Derfor ber YS om at en ny regjering skal:

- **Gi alle arbeidstakere en lovfestet rett til kompetanseutvikling i arbeidstiden.**
- **Etablere et partssammensatt utvalg for rett til kompetanseheving**, i tråd med Stortingets vedtak i juni 2020.
- **Gjennomføre tiltak for å styrke lokalt partssamarbeid på kompetansefeltet**
- **Vektlegge arbeidslivets behov ved dimensjonering av utdanningstilbud.**
- **Utarbeide en nasjonal langtidsplan for livslang læring** som utformes og rulleres som tilsvarende langtidsplan for forskning og høyere utdanning.

- **Utarbeide et nasjonalt system for vurdering av realkompetanse.** Systemet må være enhetlig og forutsigbart, og skal bidra til at realkompetanse verdsettes i større grad enn i dag.
- **Utvikle en ny nasjonal kompetansepolitisk strategi** som kan etterfølge den eksisterende strategien ved utløpet av strategiperioden i 2021. Partene i arbeidslivet må involveres tett.
- **Opprette et kollektivt kompetansefond for etter- og videreutdanning,** til støtte for kompetansetiltak i regi av virksomhetene og partene i arbeidslivet. Alle partene må involveres i utformingen av finansieringssystemer for kompetanseutvikling.
- **Flere korte opplærings- og etterutdanningsmoduler** på videregående, fagskoler, høyskoler og universitet. Finansieringssystemet må belønne EVU-tilbud mer enn i dag. Ved åpning for egenbetaling fra arbeidsgiver/arbeidstaker må den holdes på et lavt nivå.
- **Styrkede kompetansetiltak gjennom Nav,** både for arbeidstakere og dem som er utenfor arbeidslivet i dag.
- **Alle kvalifiserte lærlinger må sikres læreplass.**
- Styrke arbeidsplassen som læringsarena, gjennom bruk av bransjeprogram for kompetanse. Det bør etableres et nytt bransjeprogram for transporttjenester, inkludert luftfart.
- **Økt kapasitet i kompetansetiltak for voksne bør videreføres etter pandemien**
- **Styrke utdannings- og kompetansetilbud innen beredskap og krisehåndtering**
- **Bidra til å kartlegge behovet for grønn kompetanse,** og at resultatet fra denne kartleggingen brukes til dimensjonering og planlegging av utdanning, etter- og videreutdanning og kompetanseutvikling.

4. Klima og grønn omstilling

YS mener Parisavtalen og FNs bærekraftsmål må ligge til grunn for regjeringens politikk. Nødvendig grønn omstilling berører et stort antall arbeidsplasser i Norge. For å lykkes med å nå klimapolitikken, er det avgjørende at omstillingen skjer på en rettferdig måte. YS mener grønn omstilling må skje innenfor rammene av den norske arbeidslivsmodellen, med medvirkning og et reelt partssamarbeid i all klimapolitikk som berører arbeidstakerne. YS vil derfor at:

- **Ansvarsområdet til verneombud og arbeidsmiljøutvalg utvides til å inkludere konsekvens av virksomhetenes aktivitet på klima og miljø.**
- **Vektlegge klima og miljø sterkere ved offentlige anskaffelser.**
- **Gi partene i arbeidslivet representasjon i teknisk beregningsutvalg for klima.**
- **Utvide regjeringens redegjørelsesplikt etter klimaloven** til å inkludere hvordan trepartssamarbeidet og sivilsamfunnet inkluderes i arbeidet med å nå klimamålene.
- **Styrke og forenkle virkemiddelapparatet** for å bidra til mer grønn innovasjon.
- **Utarbeide en stortingsmelding om rettferdig omstilling i arbeidslivet.** Dagens kunnskapsgrunnlag om fordeling av goder og byrder i grønn omstilling i arbeidslivet er mangelfullt. Det er nødvendig å utrede klimatiltakenes virkning på fordeling og sysselsetting nærmere, slik at usosiale virkninger kan motvirkes eller kompenseres for.

5. Digitalisering i arbeidslivet

YS er opptatt av at det legges til rette for at alle får være med i den digitale omstillingen som finner sted. Partene i arbeidslivet bør i større grad delta, høres og involveres på nasjonalt nivå i spørsmål som handler om teknologiens påvirkning på morgendagens arbeidsliv. Derfor vil YS at:

- **Teknologi som tas i bruk for å løse arbeidsoppgaver må følge etiske standarder** som speiler normene i norsk arbeids- og samfunnsliv forøvrig.
- **Kunstig intelligens** som tas i bruk i norsk arbeidsliv, må være forklarbar og underlagt prinsippet om “human remains in control”, i tråd med kravene fra europeisk fagbevegelse.
- **Ansatte og tillitsvalgte må sikres innsyn i data som genereres av deres arbeid.** Reell medvirkning forutsetter at teknologien som ligger til grunn er forståelig og forklarbar, og at ansatte og deres representanter har fullt innsyn.
- **Gi fagforeninger rett til å koble egne medlemsdata mot Aa-registeret.** Finansielle aktører har denne rettigheten i dag, men ikke fagforeninger.
- **Partssamarbeid ved implementering av ny teknologi.** Legge til rette for økt samarbeid mellom partene lokalt og sentralt for å sikre god implementering og medbestemmelse i innføring av ny teknologi.

6. Velferd og offentlig sektor

Den norske velferdsstaten med godt utbygde velferdstjenester for de i og utenfor arbeidslivet er en grunnstein i det norske samfunnet. Økt satsing på velferdsteknologi og digitalisering må være prioritert i årene som kommer, for å skape et godt tilbud i møte med demografiske endringer. YS ber en ny regjering om å:

- **Avvikle ABE-reformen.**
- **Styrke kommuneøkonomien**, for å styrke velferdstjenestene til innbyggerne uten økt press på ansatte i blant annet helse- og omsorgstjenestene, barnehagene og skoleverket.
- **Den varslede tillitsreformen må utformes i tett samarbeid med arbeidstakerne** og alle partene i arbeidslivet.
- **Avvikle kontantstøtten**, og erstatte den med en ventestøtte inntil man får barnehageplass.
- **Sikre at omorganiseringer og konkurranseutsetting i offentlige tjenester ikke skjer på bekostning av ansattes lønns- og arbeidsvilkår, herunder pensjon.**
- **Styrke beredskapen** gjennom å jobbe systematisk med øvelseskultur, og sørge for at øvelser involverer alle aktuelle områder og aktører.
- **Gjennomføre en helhetlig satsing på oppgavedeling og riktig bruk av kompetanse særlig knyttet til helse- og omsorgstjenestene, skole og barnehage.** Dette er viktig for å møte det økende kompetansebehovet i offentlig tjenesteyting og bør utredes nærmere for eksempel gjennom en offentlig utredning (NOU).
- **Fortsette å satse på investering i digital infrastruktur i spesialisthelsetjenesten og sykehusbygg**

7. Næringspolitikk

YS ønsker en strategisk næringspolitikk som sikrer norsk eierskap og norske arbeidsplasser inn i framtiden. Høy sysselsetting og å skape nye arbeidsplasser i privat sektor er avgjørende for at Norge skal lykkes med en omstilling der alle er med. Derfor vil YS at regjeringen skal:

- **Styrke og forenkle virkemiddelapparatet** for å unngå å hemme verdifull innovasjon.
- **Føre en aktiv og målrettet forskningspolitikk**, som fremmer innovasjon, konkurransekraft og teknologiutvikling. For å sikre en tilstrekkelig forskningsinnsats som fremmer en bærekraftig utvikling, bør regjeringen ha som mål at 4% av BNP går til forskning og utvikling innen 2030.
- **Utarbeide en ny nasjonal eksportstrategi** med mål om å doble eksport fra industrien utenfor petroleumsklyngen innen 2030.
- **Styrke skattefunn-ordningen** for å stimulere til mer forskning og utvikling i næringslivet.
- **Statens eierskapsutøvelse må stille krav til samfunnsansvar og resultater.**
- **Gjennomføre en offensiv satsing på karbonfangst og lagring (CCS) i Norge.**

8. Arbeidslivskriminalitet og svart økonomi

Et seriøst arbeidsliv er en forutsetning for bærekraftig verdiskaping. Det må det være en prioritert oppgave å forhindre arbeidslivskriminalitet og svart økonomi i årene som kommer. YS ber en ny regjering om å:

- **Etablere flere A-krimsentre.**
- **Styrke Arbeidstilsynet.**
- **Etablere treparts bransjeprogrammer** i alle bransjer der sosial dumping og økonomisk kriminalitet er et problem.
- **Bruke allmenngjøring av tariffavtaler i bransjer som er sterkt utsatt for sosial dumping.**
- **Bruke offentlige anskaffelser aktivt til å fremme seriøsitet i arbeidslivet.** Stille krav for å sørge for at flere virksomheter inngår tariffavtale, tar inn lærlinger, styrker HMS-arbeidet, med mer.

9. Skatt og avgift

Skatte- og avgiftssystemet skal finansiere velferden, korrigere atferd, og samtidig bidra til bedre fordeling mellom folk. Ved grønn omlegging av skattesystemet, er det viktig at fordelingsvirkninger tas med i betraktningen. YS ber regjeringen om å:

- **Videreutvikle skatte- og avgiftssystemet** på en måte som er forutsigbar for næringslivet og bygger på gode faglige vurderinger av samfunnsøkonomisk nytte.
- **Kompensere økning i klimaavgifter** med en reduksjon i inntektsskatt på lave og middels inntekter.
- **Skattesystemet bør baseres på prinsippet om “bredt skattegrunnlag, uten for høye enkeltsatser”** for å dempe motivasjonen for og gevinsten av skatteomgåelser og skattesnyteri.

- **Skatt på grunnrente og eiendom bør tas i bruk i større grad enn i dag**, fordi disse skatteformene i liten grad påvirker lønnsomheten i enkeltinvesteringer.
- **Redusere forurensing ved å ha lik CO2-avgift for alle**. Inntekt fra enkelt næringers avgiftsinnbetalinger bør kunne brukes til å medfinansiere omstilling i bransjer der tiltakskostnadene for å redusere utslipp er store.
- **Beholde selskapsskatten på dagens nivå**.
- Internasjonale digitale selskaper må beskattes i henhold til reell omsetning i Norge. Det må utarbeides internasjonale regler for å sikre riktig beskatning. Norge bør aktivt støtte opp under OECDs arbeid med en felles skattemodell for digitale plattformsselskaper.
- **Gjennomgå beskatningsordninger for tilgang på mobil, bredbånd og lignende**, for å legge bedre til rette for økt fjernarbeid i bransjer der det er aktuelt.

10. Pensjon

For å sikre en god pensjon til alle, ber YS regjeringen om å:

- **Gjennomføre reelle forhandlinger med partene om alderspensjon for arbeidstakere med særaldersgrense**. I påvente av en enighet må Stortingets vedtak om fjerning av fratredelsesplikten reverseres.
- **Øke minstesatsen i OTP-ordningen**, slik at alle arbeidstakere sikres en anstendig tjenstepensjon.
- **Endre regelverket for fripoliser ved å åpne for mer fleksibel bruk av bufferfond**, for å gi bedre avkastning på ytelsespensjoner.
- **Legge til rette for individuelle innskudd på egen pensjonskonto**.
- **Utrede om all pensjonssparing kan samles på egen konto**, inkludert pensjonssparing fra ytelsesordninger. Særlig små fripoliser bør kunne frivillig omgjøres til en pensjonsformue og settes på egen konto.
- **Sikre finansiering for en videreføring av AFP-ordningen**, og sørge for at hull i dagens ordning blir tettet.
- **Fremskynde innføringen av pensjon fra første krone**.
- **Utvide ordningen med egen pensjonskonto til å også omfatte hybridpensjon**.